

Henk (H.C.) Diender

28 oktober 1941 – 18 mei 2004

door Theo van Mierlo

Met het overlijden van Henk Diender heeft Kampen afscheid moeten nemen van een gedreven en gepassioneerd pleitbezorger van de geschiedenis van de rooms-katholieke parochie van Kampen en de O.L. Vrouwe- of Buitenkerk, een monument dat met recht *zijn* kerk genoemd mag worden.

Levenswerk

Als jongetje van twaalf jaar verleende hij al hand- en spandiensten aan de toenmalige koster van de Buitenkerk. En reeds toen was er bij hem een zeer grote belangstelling voor alles wat oud was en met historie te maken had. ‘Ik had belangstelling voor alles wat er te zien was in de sacristie en keek graag in alle kasten en laden om te ontdekken wat er zoal was’, zo schreef hij zelf in de inleiding van zijn laatste, door zijn overlijden onvoltooide, pennenvrucht over de parochie en de Buitenkerk.¹

Op 19-jarige leeftijd werd Diender hulpkoster, waarna zijn steeds groter wordende belangstelling voor de parochiegeschiedenis de zojuist aangeestelde kapelaan J. Wiecherinck niet ontging. Deze was vanaf begin jaren zestig bezig het kerkelijk archief te ordenen. Samen werd vervolgens getracht in het in grote wanorde verkerende parochiearchief ordening te brengen. Een werk dat na het vertrek van Wiecherinck in 1966 door Diender alleen werd voortgezet.

Ondertussen was de Buitenkerk gesloten en de restauratie van het kerkgebouw aangevangen. Het was de jonge hulpkoster die, in een tijd dat neogotiek in monumentenkringen nog als nep en ‘vies’ werd betiteld, tal van neogotische interieurstukken van de ondergang wist te redden. Vooral vanaf het moment dat Diender tegenover de kerk in de Buiten Nieuwstraat kwam te wonen, volgde hij de restauratieontwikkelingen nauwkeurig en kritisch. Na voltooiing hiervan in 1975, was het vooral aan zijn inzet (inmiddels was hij tot koster gepromoveerd), te danken dat de kerk weer met tal van oorspronkelijke, maar vooral ook elders verworven interieurstukken fraai kon worden aangekleed. En toen in 1981 een 16de-eeuws, aan

Henk Diender laat belangstellenden kennis nemen van het parochiearchief in de bovensacristie van de Buitenkerk, 1983. (Foto: archief R.K. parochie Kampen)

Mechteld toe Boecop toegeschreven paneel met een voorstelling van Christus' geboorte, na restauratie terugkeerde in de Buitenkerk, hield onze koster in het *Nieuw Kamper Dagblad* tevens een warm pleidooi voor restauratie van de toen in de kelders van het Rijksmuseum opgeslagen *Laatste Avondmalen en de Aanbedding der Herders* van Mechteld. Een gratis advies over de plaats waar deze schilderijen na restauratie zouden kunnen hangen werd tevens gegeven: 'En waar passen deze panelen beter dan in een "Roomse kerk" [...] in een omgeving waar ze niemand zullen storen...'² Uiteindelijk zouden de forse schilderijen enkele jaren later een definitieve plek krijgen in het Gotisch Huis, dat sinds 1986 het Stedelijk Museum Kampen huisvest.

Het was ook op initiatief van Diender dat in 1979 een *Klokkenfonds* in het leven werd geroepen. Reeds een jaar later kon dankzij financiële bijdragen uit de gehele Kamper gemeenschap een gelui van drie klokken in de Buitentoren in gebruik genomen worden. Ook het behoud en herstel van de uit 1889 daterende kapel op de parochiële begraafplaats te Ijsselmuiden eind jaren tachtig, was een initiatief van hem.

Na de verkoop en ontruiming van de pastorie aan de Burgwal, waar tot dan overall verspreid archieven waren opgeslagen, werd de 'bovensacristie' van de Buitenkerk ingericht tot archiefruimte. Geen overbodige luxe, want inmiddels bestond het archief uit veel meer dan alleen het parochiearchief. Door zijn vele contacten, overredingskracht en doorzettingsvermogen wist de beheerder van het parochiearchief de bestuurders van tal van katholieke verenigingen en instellingen in Kampen te overtuigen hun archieven over te dragen aan, dan wel in bewaring te geven bij de parochie. Vol passie werden de verschillende archieven geordend, beschreven en opgeborgen in de archiefruimte. Ook stukken die elders in bruikleen waren gegeven, werden in die tijd weer terug naar het parochiearchief gehaald. Dit werd de parochiearchivaris door de betreffende instellingen niet altijd in dank afgenomen. Een feit is echter dat bijvoorbeeld enkele 15de-eeuwse handschriften, na een decennialang sluimerend bestaan in de Universiteitsbibliotheek te Nijmegen, pas na terugkomst in het parochiearchief op hun werkelijke en bijzondere waarde werden geschat.³

De ruim dertig strekkende meter aan archiefstukken werd uiteindelijk door de koster en beheerder van het parochiearchief op nauwkeurige wijze beschreven en genummerd. Eén en ander resulteerde in 1990 in een lijvig boekwerk *Het archief van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk te Kampen. Een inventarisatie* met ruim 2200 inventarisnummers! De inventarisatie mag dan misschien niet geheel volgens de regels van de archiefkunst gebeurd zijn, het blijft onverlet dat het archief van de Kamper parochie zeker een voorbeeldfunctie binnen het bisdom Utrecht kan vervullen. Maar naast deze inventaris maakte de parochiearchivaris ook een inventarisatie van bijvoorbeeld de grafstenen in de Buitenkerk en de graven op de parochiële begraafplaats en schreef hij enkele artikelen over onderwerpen uit de rijke parochiegeschiedenis (zie bibliografie).

Kritische blik

De historische belangstelling van Henk Diender beperkte zich overigens niet alleen tot de parochiegeschiedenis en de Buitenkerk. Hij was zeer geïnteresseerd in wat zich in vooral de historische binnenstad van Kampen afspeelde. Geen verandering ontsnapte aan zijn aandacht. En als er ergens gebroken of verbouwd werd en de deur stond open, dan betekende dit voor hem dat je, ook ongenodigd, het pand mocht betreden. Al op 24-jarige leeftijd begon hij met het bijhouden van een soort kroniek van gebeurtenissen ten aanzien van met name de historische bebouwing. Deze kroniek, die de

jaren 1965-1973 beslaat, bevat een schat aan informatie over veranderingen in zowel positieve als negatieve zin, niet zelden voorzien van een persoonlijke en vaak kritische noot. Bijvoorbeeld december 1968: 'De boog op de scheiding van Koldenhovensteeg en Voorstraat is verdwenen. Jammer is het dat dit schilderachtige element in het Kamper stadsbeeld zonder enige piëteit werd weggebroken en vervangen door een eiken balk. Voor de andere 7 bogen in deze steeg doet dit het ergste vrezzen'. Toen het *Nieuw Kamper Dagblad* in februari 1969 meldde dat de Hervormde Gemeente te IJsselmuiden onwetend van de werkelijke waarde, een tafel en een bank uit 1647 had verkocht, schrijft Diender (toen 27 jaar oud!) hierover in zijn kroniek: 'Het is ergens niet te geloven dat in deze tijd waarin toch zoveel bekend is over antiek en zo vaak gewaarschuwd wordt niet zo maar iets te verkopen, deze "vandalen streek" toch nog kon gebeuren'. Ook via andere kanalen liet Diender bij tijd en wijle zijn kritische visie horen. In *De Panne*, het mededelingenblad van de Kamper Museumvrienden, gaf hij in 1985 zeventien sprekende voorbeelden van hoe in Kampen tijdens de stadsvernieuwing bij veel projecten de historie in zijn ogen werd weggerestaureerd. Voor het *Nieuw Kamper Dagblad* reden om hieraan met een bijna paginagroot artikel ruim aandacht te besteden.⁴

De kritische visie die Diender ten aanzien van de veranderingen in de Kamper binnenstad aan de dag legde, gold ook voor de ontwikkelingen binnen de parochie. Dat maakte hem niet altijd tot een even gemakkelijke gesprekspartner. Dat steeds meer parochianen zeggenschap kregen over 'zijn' kerkgebouw was voor hem wel eens moeilijk te aanvaarden. Deze ontwikkelingen en later gezondheidsproblemen, leidden ertoe, dat hij zich vanaf 1995 geleidelijk aan steeds meer terugtrok uit zijn functie van koster. In september 2002 nam hij na bijna 50 jaar (!) als zodanig afscheid. Het beheer van het parochiearchief en de vele kunstschaten die de parochie mede door zijn inzet nog steeds bezit, bleef hij echter voortzetten. Tot zijn toch nog plotselinge dood hieraan definitief een einde maakte. In hem verliezen wij een Kampenaar die hart had voor zijn stad, maar bovenal voor zijn parochie en *zijn* Buitenkerk!

Noten

- 1 *Van kaartenbak tot vaste lijst. Lijst van verzamelde gegevens over de Onze Lieve Vrouwe of Buitenkerk te Kampen en de parochie die daarbij hoort.* Het door H.C. Diender samengestelde overzicht zal t.z.t. in voltooide en aangepaste vorm worden uitgegeven.

- 2 H.C. Diender, 'Een Mechteld toe Boecop te zien in de Buitenkerk. Pleidooi voor terugkeer van werken naar Kampen' in: *Nieuw Kamper Dagblad*, 20-06-1981.
- 3 R. van Dijk en F. van der Pol, 'Het getijdenboek van het Agnietenconvent te Kampen', in: *Trajecta; tijdschrift voor de geschiedenis van het katholieke leven in de Nederlanden* jg. 7 (1998) nr. 2, 111-129. Zie ook Bibliografie H.C. Diender nr. 7.
- 4 'Amateur-historicus H.C. Diender over stadsvernieuwing: Historie weggerestaureerd', in: *Nieuw Kamper Dagblad* 08-01-1986. Zie ook Bibliografie H.C. Diender nr. 4.

Bibliografie H.C. Diender

1. 'Pastoor Bartholomeus Doorenweerd', in: *Kamper Almanak 1982-1983* (Kampen 1982), 195-230
2. *Zerkenlijst van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk te Kampen. Een genealogische en geschiedkundige handreiking* (Kamper Genealogische en Historische Bronnen, deel 6; Kampen 1984)
3. *Enige gegevens betreffende de inventaris van het liefdesgesticht der Zusters van Liefde te Kampen der Congregatie van Onze Lieve Vrouw Moeder van Barmhartigheid* (Kampen 1985)
4. 'Renovatie - amovatie - restauratie in Kampen; Een aantal "waaroms" tijdens stadswandelingen', in: *De Panne* jg. 10 (1985) nr. 3, 31-34
5. *Geschiedenis van begraafplaats en kapel van de parochie van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Kampen, aan de Plasweg te Ijsselmuiden. Een pleidooi tot behoud* (Kampen 1986)
6. *Lotgevallen van de pastoors/parochiebibliotheek van de parochie van Onze Lieve Vrouw Hemelvaart te Kampen* (Kampen 1986)
7. *Voorlopige beschrijving van twee vijftiende-eeuwse getijdenboeken, een post-incunabel en een convoluut, bevattende een zestal verschillende werken in handschrift en druk, aanwezig in het archief der Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk te Kampen* (Kampen 1987)
8. *Beschrijving van het Ingenieur H. Reck-archief, bevattende alle bescheiden over de restauratie van de O.L. Vrouwe- of Buitenkerk, periode 1963-1980; de bouw van de nieuwe r.k. kerk in de Flevowijk, 1969; en de bouw van het jeugdgebouw Het Gouden Hart, 1965* (Kampen 1988)
9. *Memento Mori. Honderd jaar rooms-katholieke begraafplaats in Kampen; 1 mei 1889 - 1 mei 1989* (Kampen 1989)
10. *Het archief van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk. Een inventarisatie* (Kampen 1990)

11. *De orgels van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk en van de voormalige schuilkerken St. Nicolaas en St. Franciscus* (Kampen 1991)
12. *Catalogus van de niet meer in gebruik zijnde partituren van het kerkkoor van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk te Kampen* (Kampen 1991)
13. 'Opgelost orgelmysterie', in: *De Panne*, jg. 17 (1992) nr. 2, 8-9
14. 'Een verdwenen kloosterkapel in Kampen', in: *De Panne*, jg. 21 (1996) nr. 1, 4-10
15. *Verzamelde gegevens betreffende de inventaris van de Onze Lieve Vrouwe- of Buitenkerk te Kampen 1386-1996* (Kampen 1996)
16. 'De R.K. Wezenbestuurskamer in gebouw "Concordia", 1917-1970. Enkele facetten uit de historie van de R.K. wezen en het R.K. verenigingsgebouw Concordia te Kampen', in: *Kamper Almanak 2003* (Kampen 2003) 127-136